

Dieren van de kerststal

De os en de ezel zijn de meest bekende dieren uit onze kerststal. Maar in kerststallen van andere werelddelen zijn vaak heel andere dieren te zien. Vorig jaar werden rond kerst en nieuwjaar in museum Orientalis (het vroegere Bijbels Openluchtmuseum, H. Landstichting) de mooiste kerststallen uit alle continenten getoond. Speciale aandacht was er voor de verschillende dieren in de kerstgroepen. Afhankelijk van de herkomst van de stallen zien we immers steeds andere diersoorten rond de kribbe staan, van de traditionele os en ezel tot olifanten, ooievaars en hanen, ja zelfs vissen, beren en waterbuffels!

Os en ezel

Een kerststal zonder os en ezel kunnen we ons nauwelijks voorstellen: ze staan vrijwel altijd aan weerszijden van de kribbe opgesteld. Toch komen ze in de geboorteverhalen van het evangelie niet voor. Dát ze er staan, is waarschijnlijk te danken aan een tekst van de profeet Jesaja: "Een os kent zijn eigenaar, een ezel de krib van zijn meester" (Jesaja 1,3). De os en de ezel zijn in de kerststal het symbool van de verbondenheid tussen God en de mens.

Kameel, paard en olifant

Het Matteüsevangelie vertelt over 'magiërs uit het Oosten die de pasgeboren koning van de Joden eer willen bewijzen'. Hoe ze reisden wordt niet vermeld. In kerstvoorstellingen zien we de Drie Koningen meestal met kamelen, soms met een paard of een olifant. Dus ook deze dieren zijn latere toevoegingen die het verhaal van de geboorte van Jezus Christus dichterbij de leefwereld van mensen bracht.

Vanuit het Oosten naar Bethlehem reizen kon niet anders zijn gegaan dan door de woestijn van het Midden-Oosten, moet men hebben gedacht. De dieren die daarbij werden gebruikt waren steevast dromedarissen of eenbultige kamelen. De tweebultige kameel is een dier dat thuishoort in de (half)woestijnen van China en Mongolië. De kamelen worden wel eens vervangen door een paard, een olifant en een kameel. Deze drie dieren stonden in vroeger tijden symbool voor de toen gekende werelddelen, namelijk Europa, Afrika en Azië.

Ooievaar

In Polen staat er vaak een ooievaar tussen de dieren die het kindje Jezus komen begroeten. De vogel was ontroerd door de aanblik van Jezus, liggend in een voederbak met stro maar zonder kussen. Ooievaars hebben geen kronen of juwelen om weg te geven, maar de vogel gaf een groter geschenk: hij plukte zijn veren uit zijn vederdos en gaf ze aan het kind als kussen. Jezus glimlachte dankbaar en zegende de ooievaar. Sindsdien is de ooievaar een symbool voor de geboorte. Hij staat voor geluk, voorspoed en veel kinderen en wordt gezien als de bringer van baby's.

Haan

Bij veel Spaanse, Portugese en zuid-Amerikaanse kerstgroepen staat een haan. Symbolisch wordt met het kraaien van de haan het kwaad en de duisternis van de nacht verdreven en kondigt de nieuwe dag, het aanbreekende ochtendlicht zich aan.

Volgens een Spaanse legende zou de haan als eerste de geboorte van Jezus hebben verkondigd. Het dier verwijst ook naar de drievoudige verloochening van Christus door de apostel Petrus. Zijn aanwezigheid bij de geboorte wordt daardoor ook gezien als een voorbode voor het lijden, de dood en de verrijzenis van Jezus Christus. In deze landen heet de nachtmis dan ook 'de mis van de haan' of 'La Misa del Gallo' die wordt gevierd op kerstavond, 'Nochebuena' of 'goede avond'.

Kerstbokken en rendieren

De kerstbok (julbocken in het Zweeds of joulupukki in het Fins) bracht vroeger cadeautjes rond voor de kinderen. De oorsprong van de julbocken zou kunnen teruggaan op Tanngnjóstr en Tanngnisnir. In de Noorse mythologie zijn dit de twee bokken van Thor, de dondergod. Thor at de dieren op en legde de botten daarna

weer in hun vel. Met Mjöltnir, zijn hamer, bracht hij de magische dieren de volgende ochtend weer tot leven, zodat ze zijn strijdswagen weer door de hemel konden trekken.

De julboeken en Thor zijn, onder invloed van het christendom, vervangen door de kerstman, door een slee en door rendieren. Maar het brengen van cadeautjes en het door de hemel vliegen zijn gebleven. Ook nu nog staat in Scandinavische landen in de kerststal of in huis vaak een julboeken. Metershoge julboeken, gemaakt van stro, zijn te zien op pleinen en worden na de eindejaarsfeesten ritueel verbrand.

Jan Simons

(m.m.v. museum Orientalis)

CHRISTUSKIND, KERSTBOOM EN KERSTBALLEN

In de Franse Elzas werd het Sinterklaasfeest al in de veertiende eeuw gevierd. Maar de goedheiligman reed daar alleen niet op een schimmel, maar op een ezel. En zijn knecht heette ook niet Zwarte Piet, maar Hans Trapp. Na de Reformatie wilden de protestanten niets meer met de katholieke Sint Nicolaas te maken hebben. Maar omdat de kinderen gewend waren cadeautjes te krijgen, werd een oplossing bedacht: het Christuskind zou voortaan de cadeautjes komen brengen.

Ook de bakermat van de kerstboom ligt in de Elzas. Kerstbomen werden hier vroeger echter niet, zoals bij ons, rechtop gezet, maar ondersteboven aan het plafond gehangen. Als versiering werden er gedroogde appels in gehangen. Maar toen er in 1858 vanwege een mislukte oogst onvoldoende appels waren, besloot een plaatselijke glasblazer rode appeltjes van glas te blazen en die in de boom te hangen: zo werden de eerste kerstballen geboren.

(bron: *Kerstlichtjes, vakwerk en bruiswijn*, in *Het Vermoeden*, december 2013, blz. 40-43)

MUSEUM ORIENTALIS

Ook dit jaar is in museum Orientalis weer een bijzondere kersttentoonstelling te zien: *Buon Natale!* In deze expositie wordt veel aandacht besteed aan kerstgroepen van Siciliaans glas, de Napolitaanse kerstgroep, collectie Italiaanse kerstkaarten, Franciscus en Madonna enz.

Ook het buitenmuseum, gelegen in een schitterend park, is voor wandelaars (beperkt) toegankelijk. Van 6 december 2014 tot en met 4 januari 2015 vindt een groots kerstfestijn plaats met avondprogramma's voor jong en oud. Via de website (www.museumparkorientalis.nl) vindt u nadere informatie over het programma met diverse muzikale optredens, korendag, literaire avond, kerstmarkt in de Romeinse straat, wereldrecord liedjes schrijven, bekende sprekers, lichtjesloop, Maria-fotomosaïek en lampionentocht. Volg het museum ook op Facebook en Twitter: www.feestvanlicht.nl

Openingstijden

maandag t/m donderdag van 12.00u tot 18.00u; vrijdag, zaterdag, zondag van 12.00u tot 21.00u.

Van 19 t/m 30 december van 12.00u tot 21.00u; 31 december 2014 en 1 januari 2015 gesloten.

Restaurant De Taverne bij de ingang is geopend, evenals de museumwinkel die daar tijdelijk is gevestigd.

Entreprijzen

volwassenen ma t/m do tussen 8 en 18 december € 5,00; vrij-za-zo en 19-30 december € 7,50

kinderen 7 t/m 17 jaar € 3,50

gezinsticket (2 volwassenen en 2 kinderen) € 20,00 (extra kind € 2,50)

parkeermunt € 2,00

